

«مطالعات جامعه‌شناسی»

سال هشتم، شماره بیست و نهم، زمستان ۱۳۹۴

ص ص ۳۹-۵۶

مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی

سعید سلطانی بهرام^۱

لیلا دانش^۲

رقیه علی‌نژاد^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۴/۹

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۵/۷/۲۳

چکیده

امروزه، پیشگیری انتظامی از جرم، یکی از عوامل اساسی و بنیادی در بسترسازی امنیت به شمار می‌رود. از طرف دیگر، احساس امنیت یکی از مهم‌ترین نیازهای انسانی بوده که توسعه و تعالی را به همراه خواهد داشت. این پژوهش با هدف تعیین رابطه پیشگیری انتظامی از جرم با احساس امنیت در بین شهروندان شهر تبریز به شیوه پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان مراجعه‌کننده به کلانتری‌های شهر تبریز در سال ۱۳۹۳ بوده‌اند که ۱۵۰ نفر از آنان با استفاده از فرمول کوکران و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که، رابطه مثبت و معنی‌داری بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت در بین شهروندان شهر تبریز وجود دارد. همچنین، ارتباط احساس امنیت با هر یک از متغیرهای شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، ضابطه‌مندی پلیس و تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی مثبت و معنی‌دار بوده است. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز نشان می‌دهد که متغیرهای ذکر شده توانسته‌اند ۳۷ درصد تغییرات مربوط به احساس امنیت شهروندان تبریزی را تبیین کنند.

واژگان کلیدی: پیشگیری انتظامی از جرم، احساس امنیت، ضابطه‌مندی پلیس، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی و تعامل پلیس.

مقدمه

امنیت یکی از بارزترین وجوه بالندگی یک جامعه و زمینه‌ساز رشد، توسعه و ثبات آن محسوب می‌گردد. شکوفایی اقتصادی یک جامعه، سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی برای توسعه، پیشرفت و هرگونه فعالیتی که می-

E-mail: s.soltani@tabrizu.ac.ir

E-mail: l.danesh_71@yahoo.com

E-mail: alinejhad.nazanin@gmail.com

۱. دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه تبریز-ایران.

۲. دانشجوی کارشناسی‌ارشد پژوهشگری اجتماعی دانشگاه تبریز-ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی‌ارشد پژوهشگری اجتماعی دانشگاه تبریز-ایران.

تواند عاملی موثر برای بهبود اوضاع اقتصادی، اجتماعی و سایر ابعاد توسعه باشد، همه در سایه استقرار امنیت می‌باشند و در واقع امنیت از مهم‌ترین اهداف، منابع و ارزش‌های اصولی پایدار یک جامعه است و مهم‌تر از امنیت، موضوع احساس امنیت است همان‌گونه که امنیت امری لازم است، احساس امنیت هم به اندازه آن لازم، حتمی و ضروری است (حسینی نثار و دیگری، ۱۳۹۱: ۱).

نیروی انتظامی که مسئول برقراری امنیت عمومی و آسایش و آرامش در سطح جامعه می‌باشد، موظف است با هر آن‌چه که این امنیت و آرامش جمعی را خدشه‌دار می‌سازد مقابله و مبارزه کند و جرم که مهم‌ترین عامل ناامنی و خدشه‌دار شدن امنیت عمومی هست، نیروی انتظامی اگر در شهر حضور یابد امکان پیشگیری بزهکاران و مجرمین را افزایش می‌دهد و فرصت ارتکاب جرم را برای آنان دشوار می‌کند و در مقابل، برای شهروندان احساس آرامش و امنیت ایجاد می‌کند (ابراهیمی، ۱۳۹۱: ۷۸). اعتماد، مشارکت، نفوذ و احساس امنیت، رشد انسان و شکوفایی استعدادها و توانایی‌های او را تسهیل می‌کند و رابطه او با دیگران و جهان را به رابطه‌ای خلاق و شکوفا تبدیل می‌سازد تا فرد بتواند آرامش، امنیت و آزادی و استقلال را در کنار دیگران و با دیگران تجربه کند (پوتنام، ۲۰۰۰: ۸۰).

پیشگیری انتظامی از جرم، نقش اساسی و مهم در بسترسازی امنیت دارد از این جهت وظیفه سازمان‌ها و نهادهای مربوطه برای تامین امنیت و در راس آن‌ها پلیس و نیروی انتظامی بیش از پیش خطیرتر و حساس‌تر به نظر می‌رسد. از طرفی باید دانست که دستیابی به اهداف مورد نظر در زمینه پیاده‌سازی امنیت در جامعه بدون برنامه‌ریزی دقیق و نقشه راه جامع و کامل نه تنها کار را برای این نهادها سخت‌تر می‌کند، چه بسا ممکن است در بعضی موارد اهداف مورد نظر به درستی تحقق نیابد.

در بسیاری از کشورها، نیروهای پلیس تجارب مهمی در مورد رویکردهای گوناگون پیشگیری از جرم دارند و کاملاً طبیعی است که این تجارب پلیسی به منظور نیل به بهترین نتایج توسط تمام گروه‌های فعال در زمینه تمامی رویکردهای جامعه مورد استفاده قرار گیرند. در این مسیر، نیاز است که پلیس نیز در برنامه‌ها درگیر شود، حتی اگر دخالت وی فقط در حد هماهنگ ساختن برنامه‌های متنوع پیشگیری از جرم باشد. پلیس در عمل، نقشی کلیدی در تسهیل تعامل بین سازمان‌های مختلف دولتی و غیردولتی دارد. به جای تصور پیشگیری از جرم به عنوان حوزه انحصاری نهادهای انتظامی، اتخاذ رویکرد مشارکتی می‌تواند استفاده از منابع مختلف را عملی سازد. اتخاذ یک رویکرد هماهنگ توسط گروه‌های دولتی و اجتماعی در ارائه برنامه‌های موثر اهمیت دارد. نیروهای پلیس به عنوان بازیگران اصلی، به طور بالقوه شرکای مهمی در هر برنامه پیشگیری از جرم هستند و می‌توانند به مراقبت از برنامه‌های موثر مداخلات تمامی مراحل زندگی که هدف مشترک نهادهای مختلف به خصوص در زمینه پیشگیری از جرم است، کمک کنند.

پیشگیری انتظامی بر پایه اقدامات پلیسی در جهت حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر، افزایش آگاهی‌های عمومی و نظارت بر اماکن عمومی مبتنی بر قابلیت‌های نیروی پلیس است؛ به عبارت دیگر،

مبنای پیشگیری انتظامی، اختیارات و توانایی‌های نیروی پلیس در پیشگیری از جرم در جامعه است، زیرا نیروی پلیس به لحاظ داشتن اختیارات و ابزار ویژه می‌تواند نقش به‌سزایی در کاهش نرخ جرایم خواه پیش از وقوع جرم و خواه پس از وقوع آن داشته باشد و از آن‌جا که نیروی انتظامی تلاش‌های گوناگونی در جهت نیل به ارتقاء سطح امنیت اجتماعی، طرح‌های گوناگونی را به اجرا می‌گذارد، لذا ضروری است تا به وسیله ابزارهای علمی و مطالعات دقیق، مورد بررسی قرار گیرد. از این رو تحقیق حاضر با شیوه‌های علم اجتماعی، میزان احساس امنیت را در بین شهروندان شهر تبریز به آزمون می‌گذارد تا رابطه بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت را بررسی کند و شناخت میزان اثرگذاری این نهاد امنیتی در تولید و حفظ احساس امنیت از جمله پرسش‌های مهمی است که پاسخ به آن، می‌تواند جایگاه نیروی انتظامی را در این عرصه تبیین نماید.

مبانی نظری

برخی از پژوهشگران جرم‌شناسی، برای پیشگیری از جرم علاوه بر تعریف عام جرم، به ارائه تعاریف خاص از جرم پرداخته و خاطر نشان کرده‌اند که جرم در تعریف عمومی عبارتست از: هر اقدام کیفری و غیر کیفری که از ارتکاب جرم جلوگیری و در مقابل آن سد ایجاد نماید، پیشگیری از جرم نامیده می‌شود. در تعریف خاص نیز برخی از اندیشمندان از ابزار مهاری و حذفی دولت به عنوان پیشگیری از جرم یاد نموده و برخی نیز پیشگیری از جرم را در برگیرنده اقداماتی می‌دانند که نرخ بزهکاری را کاهش داده و علاوه بر شناسایی عوامل اثرگذار بر ارتکاب جرم، اقدامات ابتکاری مناسب برای مبارزه با علل وقوع آن را اعمال نماید. علاوه بر آن گروهی از اندیشمندان معتقدند که پیشگیری از جرم هر تدبیر و سیاست جنایی است که هدف نهایی آن تهدید حدود امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی از راه غیرممکن ساختن و دشوار کردن احتمال وقوع بزه بدون استفاده از تهدید کیفری است (رجبی‌پور، ۱۳۸۳: ۱۹).

به جز تعاریف کلی فوق، در تفهیم عام و خاص پیشگیری از جرم، تعاریف متعددی ارائه شده است. برای نمونه گسن، جرم‌شناس فرانسوی، برای تشخیص اقدامات پیشگیرانه چهار معیار در نظر گرفته است: ۱. اقدامی پیش‌گیرنده تلقی می‌شود که هدف اصلی آن، اقدام موثر علیه عوامل یا فرایندهایی است که در بروز بزهکاری و انحراف، نقش تعیین‌کننده دارند، ۲. اقدام‌های پیشگیرانه، جمعی هستند یعنی مخاطب آن‌ها کل جامعه یا بخش و گروه معینی از جامعه هستند، ۳. اقدام‌هایی پیشگیرانه خوانده می‌شوند که قبل از ارتکاب اعمال بزهکارانه یا کجروانه اعمال شوند و نه بعد از ارتکاب آن‌ها و ۴. اقدام‌هایی پیشگیرانه تلقی می‌شوند که قهرآمیز و سرکوبگر نباشند (اکبلوم، ۱۹۹۷: ۲).

بنابراین، تعریف پیشگیری از جرم از نظر اکبلوم عبارت است از: کاهش خطر وقوع و شدت بالقوه جرم و بی‌نظمی از طریق مداخله در علل آن (اکبلوم، ۱۹۹۷: ۲). با توجه به معیارهای ذکر شده، پیشگیری شامل

¹ Ekblom

مجموع تدابیر سیاست جنایی (جز تدابیر نظام کیفری) است که نتیجه آن‌ها کاهش امکان وقوع انحراف و بزهکاری از طریق غیرممکن کردن، دشوارتر کردن یا کاهش احتمال وقوع است (گسن، ۱۳۸۸: ۱۵۰).
 تونری و فارینگتون^۱ (۱۹۹۵)، راهبردهای پیشگیری از جرم را با عناوین پیشگیری انتظامی، پیشگیری توسعه‌ای، پیشگیری جامعی و پیشگیری وضعی تقسیم می‌کنند. شفت^۲ (۲۰۰۲)، نیز پیشگیری از جرم را با سه روش تعریف کرده است: ۱. استفاده از سیستم عدالت کیفری (پلیس، دادگاه‌ها، زندان‌ها و غیره) برای بازداشتن مردم از ارتکاب جرم یا خارج ساختن آنان از چرخه جرم به نحوی که جرایم بعدی را مرتکب نشوند، ۲. کاهش فرصت‌های وقوع جرم و ۳. کاهش انگیزه ارتکاب جرم (محمدنسل، ۱۳۸۸: ۳۷۲).

پیشگیری انتظامی مطابق بند ج ماده ۱ لایحه پیشگیری از جرم چنین تعریف شده است که پیشگیری انتظامی عبارت است از: تدابیر و اقدام‌های نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌هایی که به حکم قانون در این زمینه موظف هستند با هدف حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر در برابر خطر وقوع جرم، افزایش آگاهی‌های عمومی، ارائه خدمات مشاوره‌ای پیشگیرانه، نظارت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا و افزایش هزینه‌های جرم. از تعریف فوق مشخص می‌گردد کار پیشگیری انتظامی از جرم فقط مختص به نیروی انتظامی نبوده و ارگان‌های دیگر نیز در این وظیفه نقش دارند و مدیریت و هماهنگی بر پیشگیری انتظامی را باید نیروی انتظامی و سایر نهادها انجام دهند، بنابراین مدیریت بر این امر یک ضرورت به نظر می‌رسد و وظایفی که به عهده هر مدیر محول می‌گردد خیلی مهم به نظر می‌رسد (حسینی‌مقدم و دیگری، ۱۳۸۸: ۱۰۱-۱۰۲). امنیت از ریشه لاتین Secures به معنای نداشتن دلهره و دغدغه می‌باشد. معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر است (نصری، ۱۳۸۱: ۱۱۴). فرهنگ آکسفورد این واژه را با عبارت "امنیت" شرایطی که در آن یک موجود در معرض خطر نبوده یا از خطر محافظت می‌شود- (کینگ و دیگری، ۱۳۸۳: ۷۸۷). کلمنتس (۱۳۸۴)، معنای لغوی امنیت را رهایی از خطر یا مخاطرات و یا لطامت، ایمنی روانی، رهایی از هراس یا تردید، مشوش نبودن، نبود احتمال ناکامی و چیزی که ایمنی می‌دهد و اطمینان می‌بخشد، معرفی می‌نماید.

امنیت به معنای حفاظت در برابر خطر (امنیت عینی)، احساس ایمنی (امنیت ذهنی) و رهایی از تردید (اعتماد به دریافت‌های شخصی) می‌باشد (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۲).

دیدگاه‌های متفاوتی در مورد تعریف مفهومی امنیت و عوامل تاثیرگذار بر آن وجود دارد. امنیت بیش از آن که واقعییتی عینی و بیرونی باشد ماهیتی ذهنی و گفتمانی دارد. مفهوم امنیت صرفاً در یک رابطه همنشینی و یا جاننشینی با مفاهیم دیگری هم‌چون: قدرت، منافع، اهداف، مصالح و تهدیدات که همگی مفاهیمی مبهم، توسعه نیافته و سیال می‌باشند مصداق می‌یابد (حسینی‌نثار و دیگری، ۱۳۹۱: ۴). امنیت در

¹ Tonry & Farrington

² Shaftoe

مفهوم عینی آن، فقدان تهدید علیه ارزش‌ها است و در مفهوم ذهنی، به معنای فقدان احساس ترس از این است که چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرارگیرد (ووجیتی، ۲۰۰۰: ۲).

در سطح فردی احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان یا عدم وجود جرم در آن جامعه برمی‌گردد و هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت پایین‌تر است، ولی این احساس ناامنی صرفاً منبعث از عدم وجود امنیت در یک جامعه نخواهد بود، ممکن است در یک جامعه امنیت وجود داشته باشد لیکن شهروندان در آن احساس امنیت نداشته باشند و بالعکس (کلاهیجان، ۱۳۸۲: ۹۳).

امنیت اجبار جمعی است که جامعه برای شهروندان خود و هر آن کس که در آن به سر می‌برد، فراهم می‌کند. در بعد عینی، امنیت را می‌توان به عنوان فراغت از تهدید تعریف کرد. در بعد ذهنی مراد از امنیت، احساس آرامش و یا عدم احساس تهدید و عدم احساس ترس ناشی از آن از سوی محیط‌های دور و نزدیک فرد است. البته این دو بعد معمولاً با یکدیگر همبستگی قوی دارند، هرچند در تحلیل نهایی، اولی تا حد زیادی تعیین‌کننده دومی است، با وجود این، درصدی از واریانس متغیر امنیت در بعد ذهنی متاثر از محیط نرم‌افزاری جامعه و نحوه اطلاع‌رسانی و مضامین آن است (چلبی، ۱۳۸۵: ۱۰۷).

احساس امنیت نیز پدیده روان‌شناختی اجتماعی است که دارای ابعاد گوناگون می‌باشد. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع محیط پیرامونی است و افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. به لحاظ روش‌شناسی، احساس امنیت سازه چند بعدی و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌های متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف نیز قابل سنجش و اندازه‌گیری است (تاجران و دیگری، ۱۳۸۸: ۵۶۴).

احساس امنیت عبارت است از: نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرامش بخش) شهروندان نسبت به عدم تاثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی (تهدیدها) در شرایط فعلی و آتی، درحوزه‌های امنیتی اجتماعی، ثبات سیاسی، انسجام هویتی یکپارچگی و امنیت سرزمین (تاجران و دیگری، ۱۳۸۸: ۵۶۵). برخی از کارشناسان احساس امنیت را در یک جامعه مهم‌تر از وجود امنیت در آن می‌دانند، شخص با وجود امنیت، احساس راحتی کرده و برای اهداف قابل پیش‌بینی خود برنامه‌ریزی می‌نماید در حالی که همین شخص در حالت ناامنی قدرت برنامه‌ریزی و پیش‌بینی امور زندگی را ندارد (شاگری، ۱۳۸۱: ۶۳).

پیشینه تحقیق

طاهری و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی رابطه بین نقش پلیس و احساس امنیت در شهر اصفهان با روش پیمایشی و با حجم نمونه ۳۸۴ نفر بررسی کردند که طبق یافته‌های تحقیق رابطه معناداری بین نقش پلیس و احساس امنیت شهروندان شهر اصفهان وجود دارد و همچنین رابطه معناداری بین جدیت و ضابطه‌مندی پلیس با بعد فکری امنیت وجود دارد و موفقیت دولت در ایجاد امنیت و احساس امنیت تا

اندازه زیادی به ساختارهای فرهنگی و اجتماعی و بسط و گسترش حوزه عمومی و جامعه مدنی از یک سو و اراده مسئولان ذی‌ربط در پذیرش نوآوری‌ها و انجام برخی اقدامات و تغییرات سازمانی برای همسو شدن با تغییرات فزاینده در عرصه‌های مختلف جامعه از سویی دیگر بستگی دارد.

کلانتری (۱۳۸۸) در پژوهشی که تحت عنوان گونه‌های عمومی پیشگیری از جرم به انجام رسانده است، معتقد است برای هدف فوق باید در سیاست کلی جامعه و نیز در سیاست جنایی جامعه، تجدیدنظر کرد. مطابق نتایج این تحقیق، مطلوب‌ترین پدیده زندگی برای شهروندان پایین بودن میزان بزهکاری است. گرچه سابقاً می‌کوشیدند با سرکوب پدیده مجرمانه از طریق مجازات بزهکاران، به هدف فوق نائل شوند، ولی امروزه بدون تردید، راه اصلی برای هدف فوق، پیشگیری است. برای پیشگیری عمومی جرایم (صرف نظر از نوع جرم) باید اولاً، در سیاست کل جامعه تجدید نظر کرد. ثانیاً، باید در سیاست جنایی تحول ایجاد کرد. برای اصلاح سیاست کلی جامعه ابتدا باید جامعه را قانون‌مند کرد که این خود نیازمند تحول در برداشت نظری و قانون‌مندی کارگزاران است و سپس باید در سیاست‌های فرهنگی و اقتصادی تجدیدنظر کرد. برای تحول در سیاست جنایی کشور باید آموزش همگانی، اصلاح نظام زندان و در نهایت تشکیل شورای عالی سیاست جنایی در دستور کار قرار گیرد.

عباچی (۱۳۸۷) تحقیقی را با عنوان میانی و مقدمات تدوین برنامه ملی پیشگیرانه از جرم در ایران انجام داده و معتقد است پیش‌نویس برنامه ملی پیشگیری از جرم در ایران، با هدف تمرکزگرایی در اجرای برنامه‌ها و طرح‌های پیشگیری از جرم و نیز مشارکت همه جانبه نهادهای متولی توسط کمیسیون پیشگیری از جرم مرکز مطالعات راهبردی معاونت حقوقی و توسعه قضائی قوه قضائیه تدوین شده است که اولین برنامه ملی جامع پیشگیری از جرم در ایران به شمار می‌رود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که سیاست‌ها، راهبردها و طرح‌های پیشگیری از جرم، نه تنها از وقوع بزهکاری و بزه‌دیدگی پیشگیری می‌کند، بلکه می‌تواند امنیت جامعه را ارتقاء بخشیده و موجب توسعه پایدار شود. بنابراین، به موازات هدف کاهش یا از میان بردن پدیده جرم و بزهکاری در جامعه از طریق پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم، یکی از مهم‌ترین اهداف پیشگیری از جرم، افزایش امنیت در جامعه است که از طریق کاهش تعداد جرم‌ها و کاهش احساس ترس از جرم میسر می‌شود.

تحقیقی که احمدی و همکارانش (۱۳۹۰) تحت عنوان اعتماد اجتماعی، رضایت از پلیس و احساس امنیت مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شیراز در سال ۱۳۹۰ که به روش پیمایشی انجام داده بودند و داده‌های مورد نیاز از نمونه‌ای شامل ۳۳۸ دانشجوی دانشگاه شیراز جمع‌آوری شد. نشان داد که میزان احساس امنیت در میان دانشجویان، در سطح متوسط رو به پایین قرار دارد. نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق حاکی از آن بود که به طور کلی احساس امنیت ارتباط مستقیمی با سرمایه اجتماعی دانشجویان دارد. نکته مهم دیگر این‌که هر چند فرضیه بین مشارکت در تشکل‌های دانشجویی و احساس امنیت مورد تایید قرار

نگرفت، اما مشخص شد که مشارکت در این تشکل‌ها با افزایش اعتماد اجتماعی در میان دانشجویان رابطه مستقیم و قوی دارد و بنابراین تشویق و برنامه‌ریزی جهت هرچه بیشتر شدن مشارکت دانشجویان در این تشکل‌ها، باعث افزایش سرمایه اجتماعی و در نهایت افزایش احساس امنیت و ضریب سلامت اجتماعی آنان خواهد شد. از میان متغیرهای مورد سنجش در این مطالعه، مهم‌ترین متغیر تاثیرگذار بر احساس امنیت، رضایت از عملکرد پلیس بود که این نتیجه نقش پلیس جامعه محور را در رابطه با احساس امنیت متذکر می‌گردد. نیروی پلیس باید کاملاً تفکیک‌شده و حرفه‌ای تنها در جهت تامین امنیت و نظم جامعه در مقابله با جرایم اجتماعی باشد و هرگونه استفاده ابزاری از آن و در نتیجه افزایش احساس ناامنی در شهروندان می‌گردد. بنابراین برگزاری کارگاه‌هایی جهت آشنایی هرچه بیشتر دانشجویان با پلیس و تهیه و توزیع برشورهایی در خصوص عملکرد پلیس می‌تواند فاصله بین قشر دانشجو و پلیس را به عنوان اصلی‌ترین نهاد حفظ امنیت اجتماعی کشور کاهش دهد و در نهایت با افزایش احساس امنیت در میان آنان، سبب افزایش ضریب سلامتی روانی و امنیتی جامعه در راستای توسعه و پیشرفت کشور گردد.

پورموزن (۱۳۸۹) تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها مطالعه موردی شمال تهران نقش اجتماعی پلیس را در نظریه مدل جدید اداره پلیسی با محوریت جامعه و نقش آن در تعیین و تغییر کارکردهای پلیس و تاثیر بی‌شائبه آن بر احساس امنیت خانواده‌ها را به محک آزمایش گذاشته است. این پژوهش با شیوه پیمایشی و پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری آن شامل مجموعه خانواده‌های ساکن در شمال تهران بوده که رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها در جامعه آماری با انتخاب نمونه و توزیع پرسشنامه بین سرپرستان خانواده‌ها، مورد سنجش واقع شده است. تعداد پاسخگویان (افراد) نمونه به پرسشنامه پژوهش حاضر ۲۹۱ نفر بودند. نتایج یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که پلیس به عنوان یکی از نهادهای رسمی کشور با توجه به دانش و تجارب چندین ساله خود می‌تواند در چاقوب راهبرد «پلیس جامعه محور» مبتنی بر تعامل منطقی و دو سویه به ویژه با خانواده‌ها ضریب احساس امنیت را در جامعه افزایش داده و خانواده‌ها را از ضرورت جامعه امن و چگونگی دست‌یابی به آن آگاه، هدایت و به نتایج مد نظر نایل آید. هم‌چنین، احساس امنیت می‌تواند بر حسب تحصیلات، پایگاه اجتماعی و شرایط خانواده‌ها متفاوت باشد.

ذوالقدر (۱۳۹۰) تحقیقی تحت عنوان بررسی میزان اعتماد مردم شهر تبریز به نیروی انتظامی و عوامل موثر بر آن انجام داده است و در آن به بررسی رابطه بین اعتقاد مردم به ضابطه‌مندی و اعتماد آن‌ها به نیروی انتظامی پرداخته است، نتایج به دست آمده از آزمون‌های آماری مختلف نشان می‌دهد که اعتقاد مردم به ضابطه‌مندی ماموران نیروی انتظامی و تامین امنیت اجتماعی شهروندان تاثیر مثبت بر روی میزان اعتماد مردم به نیروی انتظامی دارد. این نتیجه با تحقیق مهدی کافی (۱۳۷۴) و وثوقی (۱۳۸۵) که معتقدند امنیت، مقبولیت و قانون‌مداری بر میزان اعتماد تاثیرگذار می‌باشد و به ویژه تحقیق وثوقی که معتقد است که پنداشت‌های مثبت و اعتقاد به قانون‌مداری نیروی انتظامی باعث افزایش اعتماد می‌شود، حمایت می‌کند.

کامرون و کولین مک دوگال (۲۰۰۶) پژوهشی تحت عنوان پیشگیری از جرم از طریق ورزش و فعالیت‌های جسمانی انجام داده‌اند، آن‌ها در این تحقیق به کلوپ فوتبال لیورپول اشاره کرده‌اند که به منظور جلوگیری از خشونت سازمان یافته و اوباشگری و به عنوان بخشی از واکنش‌های خود با این افعال مجرمانه، یک برنامه توسعه اجتماعی و روابط عمومی راه‌اندازی می‌کند. در اواخر دهه ۱۹۸۰، سازمان فوتبال‌بیست‌های حرفه‌ای طرح آزمایشی را در ۶ کلوپ فوتبال آغاز نمود، با این هدف که رابطه میان کلوپ فوتبال و جوامع محلی را توسعه دهد. در سال ۱۹۹۳ این برنامه توسعه یافت و با سرمایه‌گذاری دولتی، کارکنان به عنوان بخشی از برنامه جامعه و فوتبال جایگزین شدند. در کل، این مقاله بر روی فعالیت‌های ورزشی و جسمانی به عنوان وسیله‌ای برای پیشگیری از جرم متمرکز شده است. مطالعات موردی فرصت-هایی را برای جوانان نشان می‌دهد که می‌توانند در رفتارهایی شرکت کنند که به وسیله اجتماع مورد احترام است. کارون و مک دوگال معتقدند که این امکان وجود دارد که منبع انگیزنده جرم را با منحرف ساختن جوانان از رفتار مجرمانه با درگیر کردن آن‌ها به ورزش و فعالیت جسمانی، منحرف نمود و کاهش داد و توجه آن‌ها به محیط و ساختارهای اجتماع و این‌که چگونه جامعه می‌تواند در این راه به او کمک کند، معطوف داشت.

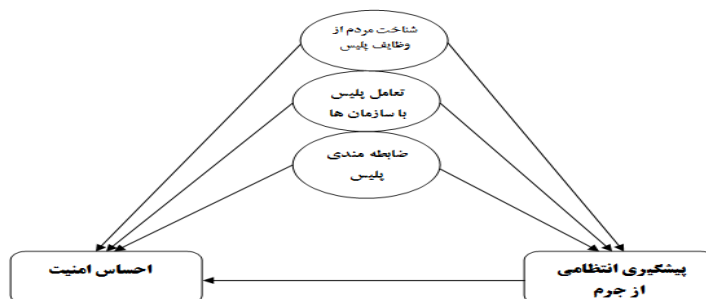
شرمن (۱۹۹۷) پژوهشی در زمینه موفقیت فعالیت‌های تفریحی به عنوان وسیله‌ای برای پیشگیری از خشونت و جرایم علیه اموال در استرالیا را مورد ارزیابی قرار داده است. وی معتقد است برنامه‌های اندکی در سطح بین‌المللی ارزیابی شده‌اند و آن‌ها تاثیرات امیدوارکننده‌ای را بر روی کاهش جرم و استفاده از مواد مخدر نشان می‌دهند.

باتوجه به توضیحات ارائه شده در قسمت چارچوب نظری چنین نتیجه گرفته می‌شود؛ احساس امنیت پیوند ناگسستنی با پیشگیری انتظامی از جرم دارد یعنی هر کدام بر روی دیگری اثر می‌گذارد. در این تحقیق که به بررسی رابطه بین پیشگیری نیروی انتظامی از جرم با احساس امنیت شهروندان در شهر تبریز پرداخته می‌شود. نیروی انتظامی به عنوان یک نهاد تامین کننده امنیت، نیازمند اعتماد و مشارکت مردم به خودش می‌باشد، مردم نیز با شناخت و مشارکت و سهیم کردن نیروی انتظامی و اعتقاد به ضابطه‌مندی این نهاد به نظم و امنیت در کشور و انسجام اجتماعی بیشتر کمک می‌کنند. اعتماد به نیروی انتظامی به عنوان نهادی که زمینه‌ساز امنیت اجتماعی و حافظ و تداوم‌بخش آن است از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این تحقیق از دیدگاه و رویکردهای مختلفی و در رابطه با پیشگیری از جرم و احساس امنیت استفاده شده است. با توجه به مطالب مطرح شده، فرضیه‌های تحقیق به شرح ذیل ارائه می‌گردند:

- بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین شناخت مردم از وظایف پلیس و احساس امنیت شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها و احساس امنیت شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

- بین ضابطه‌مندی پلیس و احساس امنیت شهروندان رابطه معنی‌داری وجود دارد.
  - احساس امنیت شهروندان شهر تبریز با سن آن‌ها رابطه معنی‌داری دارد.
  - احساس امنیت شهروندان به تفکیک جنسیت پاسخگویان تفاوت معنی‌داری دارد.
  - احساس امنیت شهروندان برحسب وضعیت تاهل پاسخگویان تفاوت معنی‌داری دارد.
  - احساس امنیت شهروندان به تفکیک سطح تحصیلات پاسخگویان تفاوت معنی‌داری دارد.
- هم‌چنین، با توجه به پیشینه نظری و تجربی پژوهش، مدل مفهومی در شکل زیر ارائه شده است.

شکل شماره (۱): مدل مفهومی پژوهش برگرفته شده از پیشینه نظری و تجربی تحقیق

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و روش اجرای آن، پیمایشی است هم‌چنین، از نظر وسعت، پهنانگر و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی است. جامعه آماری، تعداد ۹۶۵ نفر مراجعه‌کنندگان کلانتری‌های شهر تبریز هستند که تعداد ۱۵۰ نفر از آنان بر اساس فرمول کوکران و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. نحوه محاسبه حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران در فرمول شماره (۱) آمده است.

$$n = \frac{Nt^2 pq}{Nd^2 + t^2 pq} = \frac{965 \times 3.8416 \times 0.25}{965 \times 0.0025 + 3.8416 \times 0.25} \quad (1)$$

با توجه به ماهیت موضوع، ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است و برای سنجش متغیرهای تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شده است. سوالات پرسشنامه تحقیق بر اساس چهارچوب نظری تحقیق، مفاهیم و متغیرهای به کار رفته در فرضیه‌های تحقیق و با بازبینی پرسشنامه‌های تحقیقات مشابه طراحی گردیده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

احساس امنیت: احساس امنیت به مفهوم رهایی از ترس و خطر و احساس دوری از هرگونه تعهد از جمله نیازهای اصلی و اساسی انسان از آغاز زندگی بوده است. امنیت به این معنا پیوند عمیقی با

ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد(صفری و همکاران، ۱۳۹۱: ۶). برای سنجش احساس امنیت از گویه‌های؛ در امان بودن دارایی و اموال مردم، عدم مزاحمت دیگران، نترسیدن فعالیت گروه‌های غیر دولتی و ... با استفاده از طیف لیکرت، و در سطح سنجش فاصله‌ای عملیاتی شده است.

- پیشگیری انتظامی از جرم: مطابق تعریف ماده یک لایحه پیشگیری از جرم عبارت است از: پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدام‌های لازم برای جلوگیری از وقوع آن. در اصطلاح جرم‌شناسی، پیشگیری شامل اقداماتی است که به منظور جلوگیری از ارتکاب جرم در آینده با هدف کاهش بزهکاری، به عمل می‌آید. در تحقیق حاضر برای سنجش پیشگیری از جرم از شاخص‌های مهار، شیوه‌های کنترل جرم و مجرمین، اقدامات پیشگیرانه پلیس با استفاده از سیستم‌های الکترونیکی، دسترسی به نیروی انتظامی، گشت‌های خودرویی، حضور در صحنه‌های جرم و برآورد نسبی تحولات و تغییرات آتی جرم استفاده شده است.

- شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی: شناخت را می‌توان فرآیند اندیشه انسانی شامل ادراک، استدلال و یادآوری معنی کرد و آگاهی را نیز می‌توان تصویری خاص از یک موقعیت و یا فضا، تلقی نمود (گیدنز، ۱۳۸۲: ۷۹۲). شناخت و آگاهی مردم از وظایف پلیس آن دسته از تصوراتی را می‌تواند در بر بگیرد که مردم نسبت به نیروی انتظامی در ذهن دارند و بر اساس آن می‌توانند به پیش‌بینی، استدلال و ادراک وظیفه پلیس بپردازند. در تحقیق حاضر برای سنجش شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی از معرف-های رسانه‌های جمعی، اختیارات و محدودیت‌های نیروی انتظامی، پلیس آگاهی، پلیس مبارزه با مواد مخدر، پلیس فتا و ... استفاده شده است.

- تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی: در دایرةالمعارف علوم اجتماعی تعامل یعنی عمل متقابل دو یا چند موجود زنده با یکدیگر(ساروخانی، ۱۳۸۱: ۳۶۴). در این تعریف تعامل دارای انواع مختلفی است که عبارت‌اند از: ۱. تعامل مودت‌آمیز ۲. تعامل دوری ۳. تعامل تفرقه‌انگیز ۴. تعامل تاثیرگذار(همان: ۳۶۵). به طور کلی تعامل با مفاهیم «رفتار» و «کنش» تفاوت اساسی دارد. در این پژوهش به منظور سنجش و اندازه‌گیری تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی در تامین امنیت اجتماعی، تعامل پلیس با دادگستری، نقش مردم در تامین امنیت عمومی، درگیر کردن نسل جوان در امر پیشگیری، مشارکت‌های مردمی برای پیشگیری از جرم، آموزش همگانی مردم و اطلاع‌رسانی و اقتدار داشتن با استفاده از طیف لیکرت و در سطح سنجش رتبه‌ای عملیاتی شده است.

- ضابطه‌مندی پلیس: در فرهنگ لغت فارسی معین، ضابطه‌مندی به قاعده و دستور و در فرهنگ لغت عمید ضابطه آیین و رسم معنا شده است(فرهنگ لغت عمید و معین). پس براساس این تعاریف می‌توان ضابطه‌مندی پلیس را پای‌بندی به قواعد، مقررات و آیین‌نامه‌های داخلی نیروی انتظامی دانست. اعتقاد به ضابطه‌مندی را می‌توان باور عمیق نسبت به این موضوع دانست که پلیس در همه رفتارهایش از

قوانین موجود پیروی می‌کند و به هیچ وجه ساختار این سازمان اجازه بروز رفتار خارج از چارچوب قوانین را به کارکنان خود نمی‌دهد. در این تحقیق برای سنجش متغیر ضابطه‌مندی پلیس از معرف‌هایی چون ارائه خدمات در نیروی انتظامی، مامورین مجرب و آموزش دیده، تجربه و پختگی کافی و تدبیر و دور-اندیشی، با استفاده از طیف لیکرت و در سطح سنجش رتبه‌ای عملیاتی شده است.

اعتبار^۱ و پایایی^۲ ابزار تحقیق

جهت تعیین ابزار اندازه‌گیری، از روش اعتبار صوری استفاده شده است. اعتبار صوری یا ذهنی مبتنی بر ارزیابی‌های ذهنی محققان و متخصصانی است که با اجماع نظر به بررسی کیفیت ابزار اندازه‌گیری می‌پردازند. دقت نظر در صفات مورد بررسی مشخص‌کننده این نکته است که تا چه اندازه وسیله طراحی شده، آن چیزی را که محقق در فکر آن است، اندازه می‌گیرد (بیکر، ۱۳۹۲: ۱۳۹). در پژوهش حاضر اعتبار سوالات پرسشنامه از طریق روش اعتبار محتوایی از نوع صوری برآورد شده، یعنی پرسشنامه بعد از طراحی در اختیار چند تن از اساتید مجرب و متخصص در این حوزه قرار داده شده و بعد از گردآوری نظرات آن‌ها اعتبار صوری ابزار تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. برای تعیین پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که نتایج به دست آمده در جدول شماره (۱) آمده است.

جدول شماره (۱): روایی متغیرهای تحقیق

متغیرها		پرسشنامه نهایی
تعداد گویه‌ها	ضریب روایی	
۷	۰/۶۲	احساس امنیت
۷	۰/۶۹	پیشگیری از جرم
۷	۰/۷۱	شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی
۸	۰/۷۶	تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها
۴	۰/۶۱	ضابطه‌مندی پلیس

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های توصیفی تحقیق، از مجموع پاسخگویان مورد مطالعه، ۷۷/۳ درصد را مردان و ۲۲/۷ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. از میان کل پاسخگویان تحقیق، ۵۲ درصد متأهل و ۴۸ درصد مجرد هستند. هم‌چنین، برای توصیف بهتر متغیر سن از گروه‌های سنی استفاده شده است. طبق اطلاعات به دست آمده، ۲۴/۷ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۰-۱۰ سال، ۳۲ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۳۰-۲۱ سال، ۲۲ درصد در گروه سنی ۴۰-۳۱ سال، ۱۳/۳ درصد در گروه سنی ۵۰-۴۱ سال، ۶ درصد در

1. Validity

2. Reliability

گروه سنی ۶۰-۵۱ سال و در نهایت ۲ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۷۰-۶۱ سال قرار دارند. از لحاظ توزیع پاسخگویان بر اساس مقطع تحصیلی، ۹۲/۶ درصد از آن‌ها میزان تحصیلاتشان دیپلم و بالاتر و ۷/۴ درصد از پاسخگویان میزان تحصیلاتشان کمتر از دیپلم می‌باشد.

متغیر احساس امنیت اجتماعی در این تحقیق با ۷ گویه مورد سنجش قرار گرفته است. کمترین میزان احساس امنیت اجتماعی در پاسخگویان، ۹ و بیشترین آن ۳۵ به دست آمده است. همچنین، میانگین احساس امنیت در بین پاسخگویان ۲۱/۵۳ می‌باشد. لذا می‌توان گفت که میزان احساس امنیت پاسخگویان در حد متوسط قرار دارد. متغیر پیشگیری انتظامی از جرم در در دامنه بین ۷ و ۳۵ قرار دارد. میانگین پیشگیری انتظامی از جرم در نظر پاسخگویان ۲۰/۴۷ می‌باشد. به نظر می‌رسد که میزان پیشگیری انتظامی از جرم در حد متوسط قرار دارد.

جدول شماره (۲): آماره‌های توصیفی متغیر احساس امنیت و پیشگیری نیروی انتظامی از جرم

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	خطای استاندارد	کشیدگی	حداکثر	حداقل	واریانس
احساس امنیت	۲۱/۵۳	۴/۱۱	-۰/۰۹۴	۰/۱۹۸	۰/۸۵۴	۳۵	۹	۱۶/۸۹
پیشگیری انتظامی از جرم	۴/۵۶	۰/۰۷۷	۰/۱۹۸	۰/۳۶۳	۰/۳۹۴	۷	۲۸	۰/۰۰۵۹

برای آزمون ارتباط متغیر احساس امنیت با متغیرهای پیشگیری انتظامی از جرم، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها و ضابطه‌مندی پلیس، با توجه به سطح اندازه‌گیری فاصله‌ای آن‌ها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در جدول ذیل نشان می‌دهد که، با توجه به سطوح معنی‌داری به دست آمده، احساس امنیت با هر چهار متغیر پیشگیری انتظامی از جرم، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها و ضابطه‌مندی پلیس ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد و شدت همبستگی در حد متوسط به بالایی ارزیابی شده است. بنابراین، می‌توان گفت که، هرچه پیشگیری انتظامی از جرم، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها و ضابطه‌مندی پلیس بیشتر باشد به همان میزان شهروندان شهر تبریز احساس امنیت بیشتری دارند.

جدول شماره (۳): نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت

متغیر	پیشگیری انتظامی از جرم	شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی	تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها	ضابطه‌مندی پلیس
ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۶۵	۰/۵۵۳	۰/۴۹۹	۰/۴۷۲
احساس امنیت	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد مشاهدات	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۵۰

برای سنجش وجود یا عدم وجود تفاوت معنادار بین گروه‌های سنی و احساس امنیت شهروندان از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون F میزان تاثیرگذاری گروه‌های سنی بر احساس امنیت با سطح معنی داری ۰/۷۹۲ نشان‌دهنده تایید فرضیه صفر و رد فرضیه اصلی می‌باشد، به این معنی که میانگین احساس امنیت براساس گروه‌های سنی متفاوت نمی‌باشد.

جدول شماره (۴): نتایج آزمون واریانس یک طرفه بین گروه‌های سنی و احساس امنیت

احساس امنیت	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
واریانس بین گروهی	۴۱/۱۴۴	۵	۸/۲۲۹		
واریانس درون گروهی	۲۴۷۶/۲۴۹	۱۴۴	۱۷/۱۹۶	۰/۴۷۹	۰/۷۹۲
جمع	۲۵۱۷/۳۹۳	۱۴۹			

برای سنجش تفاوت یا عدم تفاوت احساس امنیت شهروندان برحسب جنسیت از آزمون تی استفاده شده است. بررسی‌های آماری نشان می‌دهد میزان احساس امنیت مردان برابر با ۲۱/۸۵ و زنان برابر با ۲۰/۴۱ می‌باشد. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تی، میزان احساس امنیت پاسخگویان به تفکیک جنسیت با سطح معناداری ۰/۰۷۲ نشان‌دهنده تایید فرضیه صفر و رد فرضیه اصلی می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت که، جنسیت شهروندان تاثیری در میزان احساس امنیت آنان نداشته است.

جدول شماره (۵): نتایج آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت به تفکیک جنسیت

جنسیت	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	انحراف معیار میانگین	T	سطح معنی داری
مرد	۱۱۶	۲۱/۸۵	۴/۰۱۴	۰/۳۷۳	۱/۸۱۲	۰/۰۷۲
زن	۳۴	۲۰/۴۱	۴/۳۰۰	۰/۷۳۷		

برای سنجش تفاوت یا عدم تفاوت احساس امنیت شهروندان بر اساس وضعیت تاهل از آزمون تی استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد میزان احساس امنیت در میان مجردها برابر با ۲۱/۸۹ و در میان متاهلها برابر با ۲۱/۱۹ می‌باشد که چندان متفاوت نیست. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تی، میزان احساس امنیت پاسخگویان به تفکیک وضعیت تاهل با سطح معناداری ۰/۳۰۱ نشان‌دهنده تایید فرضیه صفر و رد فرضیه اصلی می‌باشد، یعنی این که میزان احساس امنیت شهروندان مجرد و متاهل تفاوت معنی‌داری با هم ندارند.

جدول شماره (۶): نتایج آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت به تفکیک وضعیت تاهل

وضعیت تاهل	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	انحراف معیار میانگین	T	سطح معنی داری
مجرد	۷۲	۲۱/۸۹	۴/۶۱۹	۰/۵۴۴	-۱/۰۳۷	۰/۳۰۱
متاهل	۷۸	۲۱/۱۹	۳/۵۷۵	۰/۴۰۵		

برای آزمون تاثیر سطح تحصیلات بر احساس امنیت شهروندان از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده، میزان تاثیرگذاری سطح تحصیلات بر احساس امنیت پاسخگویان با سطح معنی‌داری ۰/۰۱۳ نشان‌دهنده تایید فرضیه اصلی و رد فرضیه صفر می‌باشد به این معنی که میانگین احساس امنیت پاسخگویان بر اساس میزان تحصیلات متفاوت بوده است.

جدول شماره (۷): نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه بین میزان تحصیلات و احساس امنیت

احساس امنیت	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
واریانس بین‌گروهی	۲۶۵/۰۸۴	۶	۴۴/۱۸۱		
واریانس درون‌گروهی	۲۲۵۲/۳۱۰	۱۴۳	۱۵/۷۵۰	۲/۸۰۵	۰/۰۱۳
جمع	۲۵۱۷/۳۹۳	۱۴۹			

مدل رگرسیونی احساس امنیت

برای پی بردن به تاثیر عوامل موثر (پیشگیری انتظامی از جرم، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعاملی پلیس با سازمان‌های دولتی و ضابطه‌مندی پلیس) بر میزان احساس امنیت پاسخگویان از مدل رگرسیونی چندمتغیره استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده، مقدار آماره دوربین واتسون ۱/۶۹۹ می‌باشد که بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار داشته که فرض استقلال خطاها را نشان می‌دهد و متغیرهای مستقل حاضر در مدل رگرسیونی توانسته‌اند بر اساس ضریب تبیین اصلاح شده، ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته، یعنی احساس امنیت شهروندان را تبیین نمایند و باقی‌مانده واریانس‌ها به وسیله عوامل ناشناخته که در این تحقیق نیامده است، تبیین و پیش‌بینی می‌شوند. بر اساس نتایج جدول تحلیل واریانس در جدول شماره (۸)، سطح معنی‌داری به دست آمده ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین، می‌توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی استفاده شده مدل معنی‌داری است و متغیرهای مستقل از قدرت تبیین قابل قبولی برخوردارند و همچنین میزان F محاسبه شده ۲۲/۹۸۰ می‌باشد. بر اساس اطلاعات مربوط ضرایب رگرسیونی، از میان متغیرهای مستقلی که وارد مدل شده‌اند تاثیر دو متغیر پیشگیری انتظامی از جرم و شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی معنی‌دار بوده‌اند. با مقایسه ضرایب رگرسیونی استاندارد شده (beta) متغیرهای مستقل وارد شده در مدل، اولویت و اهمیت نسبی متغیرهای مستقل به ترتیب با متغیرهای پیشگیری انتظامی از جرم (۰/۲۹۶)، شناخت مردم از وظایف پلیس (۰/۲۴۹)، ضابطه‌مندی پلیس (۰/۰۹۲) و تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها (۰/۰۸۰) می‌باشد، بنابراین مهم‌ترین متغیری که بیشترین تاثیر را بر روی متغیر وابسته دارد پیشگیری از جرم می‌باشد.

جدول شماره (۸): آماره‌های تحلیل رگرسیون چندمتغیره احساس امنیت شهروندان

متغیر	بتا	T	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی چندگانه	۰/۶۲۳
پیشگیری انتظامی از جرم	۰/۲۹۶	۳/۱۵۲	۰/۰۰۲	ضریب تبیین	۰/۳۸۸
شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی	۰/۲۴۹	۲/۵۲۱	۰/۰۱۳	ضریب تبیین تصحیح شده	۰/۳۷۱
تعامل پلیس با سایر سازمان‌ها	۰/۰۸۰	۰/۷۹۴	۰/۴۲۹	کمیت دوربین واتسون	۱/۶۹۹
ضابطه‌مندی پلیس	۰/۰۹۲	۱/۰۰۶	۰/۳۱۶	تحلیل واریانس	۲۲/۹۸۰
				کمیت F	۰/۰۰۰
				سطح معناداری	

بحث و نتیجه‌گیری

میانگین احساس امنیت پاسخگویان، در دامنه ۹ تا ۳۵، ۲۱/۵۳ به دست آمده است. لذا، میزان احساس امنیت پاسخگویان در سطح متوسطی می‌باشد. پیشگیری انتظامی از جرم، نیز دارای میانگین به دست آمده ۲۰/۴۷ می‌باشد که میزان متوسط پیشگیری انتظامی از جرم را نشان می‌دهد. در رابطه با محاسبه میزان شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، میانگین به دست آمده ۲۲/۲۳ بوده که میزان متوسط به بالای شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی را نشان می‌دهد. هم‌چنین، در رابطه با محاسبه میزان ضابطه‌مندی پلیس، میانگین به دست آمده ۱۲/۴۰ بوده که میزان متوسط به بالای ضابطه‌مندی پلیس را نشان می‌دهد و میزان تعامل پلیس با شهروندان هم با میانگین ۲۴/۷۰، میزان متوسط به پایین تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی را نشان می‌دهد.

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت شهروندان شهر تبریز رابطه معنی‌داری وجود دارد، یعنی هر چه قدر پیشگیری انتظامی از جرم بیشتر باشد میزان احساس امنیت شهروندان بیشتر می‌شود. هم‌چنین متغیر احساس امنیت با متغیرهای شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعامل پلیس با سازمان‌ها و ضابطه‌مندی پلیس ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد. نتایج به دست آمده از تحلیل چندمتغیره رگرسیونی، بیانگر تاثیر پیشگیری انتظامی از جرم، شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی، تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی و ضابطه‌مندی پلیس بر احساس امنیت شهروندان شهر تبریز نشان می‌دهد که از بین متغیرهای مستقل وارد شده در مدل رگرسیونی، بین پیشگیری انتظامی از جرم و شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی با احساس امنیت شهروندان شهر تبریز رابطه معنی‌داری با جهت مثبت و مستقیم وجود دارد و پیشگیری انتظامی از جرم بیشترین تاثیر را بر روی متغیر احساس امنیت داشته است.

از میان متغیرهای زمینه‌ای تحقیق، متغیر سن، ارتباط معنی‌داری با متغیر احساس امنیت ندارد، هم‌چنین متغیر احساس امنیت بر حسب متغیرهای جنسیت و وضعیت تاهل تفاوت معنی‌داری ندارد، لیکن میزان متغیر احساس امنیت به تفکیک مقاطع تحصیلی متفاوت می‌باشد.

نتایج این تحقیق با تحقیقات پیشین، مشابهت‌هایی دارد. از جمله در تحقیق بابایی، طاهری و همکارانش، بنی‌اسدی و حسینیان و پورمودن و ذوالقدر که تعامل پلیس با سایر نهادها، شناخت مردم از وظایف نیروی

انتظامی و ضابطه‌مندی پلیس بر سطح احساس امنیت شهروندان شهر تبریز و نیز پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر داشته است. در این تحقیق نیز بین پیشگیری انتظامی از جرم و احساس امنیت رابطه معناداری مشاهده شد و بیشترین تاثیر را بر احساس امنیت داشته به این معنی که با افزایش پیشگیری انتظامی از جرم شهروندان شهر تبریز احساس امنیت بیشتری می‌کنند. با توجه به مطالب عنوان شده و با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق و اثبات تاثیر پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان شهر تبریز، پیشنهادهایی برای رواج و ارتقاء احساس امنیت و پیشگیری انتظامی از جرم و نیز پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی ارائه می‌گردد:

در رابطه با شاخص احساس امنیت، شهروندان شهر تبریز از احساس امنیت متوسط به پایین برخوردار است و لیکن لازم است که سازمان‌های مربوط با در نظر گرفتن عوامل مختلف در راستای افزایش احساس امنیت شهروندان گام بردارند. در خصوص این شاخص پیشنهادهای ارائه می‌شود از جمله: جمع‌آوری ارازل و اوباش و سالم‌سازی محیط و به خصوص محیط‌های عمومی، ارتقاء سطح فرهنگ و آموزش‌های دینی و اخلاقی، ایجاد زمینه‌های اشتغال جوانان، حضور مستمر و فعال نیروی انتظامی در شهر، بالا بردن سطح آگاهی و یا در اختیار گذاشتن اطلاعات کافی و صحیح درباره موقعیت‌های مخاطره‌آمیز از طریق سازمان‌هایی که متولی این امر می‌باشند، نقش به‌سزایی در افزایش احساس امنیت شهروندان خواهد داشت. دومین شاخص مورد ارزیابی پیشگیری انتظامی از جرم است که به نظر می‌رسد این شاخص نیز از نظر شهروندان در حد خیلی مطلوب مورد توجه نیروی انتظامی واقع نشده است، در خصوص این شاخص نیز پیشنهاد می‌گردد که اقدامات انتظامی پیشگیرانه پلیس بنا به فراخور محیط با جدیت بیشتری مورد توجه دست‌اندرکاران قرار گیرد. سومین شاخص مورد ارزیابی شناخت مردم از وظایف نیروی انتظامی است که به نظر می‌رسد این شاخص در بین شهروندان در حد متوسط به بالا بوده است، لذا در خصوص بهبود و تقویت این شاخص نیز پیشنهاد می‌گردد که در صدا و سیما برنامه‌های خاصی برای آگاه‌سازی و هشدارهای پلیسی در شهر تبریز تنظیم شود که مسئولین از جمله پلیس‌های تخصصی اجتماعی و حتی پلیس پیشگیری در این زمینه شهروندان را هدایت و برنامه‌ریزی نمایند. شاخص دیگر مورد ارزیابی ضابطه‌مندی پلیس است که به نظر می‌رسد این شاخص نیز از نظر شهروندان در حد متوسط به بالا بوده است. برای تقویت این شاخص پیشنهاد می‌گردد به کارگیری نیروهای متخصص در دواير پیشگیری و عدم به کارگیری سایر رشته‌ها در امور فوق و نیز استفاده از مامورین مجرب و با تجربه را در اولویت قرار دهند و نیروهای پلیس به عنوان ضابط با جدیت بیشتری نسبت به مجرمین و به ویژه ارازل و اوباش و معتادین برخورد نمایند. آخرین شاخص مورد ارزیابی تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی می‌باشد، که این شاخص نیز از اهمیت بسیار بالایی هم در احساس امنیت و هم در پیشگیری انتظامی از جرم برخوردار است که با

- توجه به نتایج تحقیق به نظر می‌رسد که این شاخص در حد خیلی مطلوب نیست لذا، با توجه به نتایج به دست آمده از این تحقیق، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:
- جذب و ترغیب نهادهای دولتی و غیردولتی، آموزش همگانی مناسب و به‌روز نکات ضروری در زمینه پیشگیری و پیگیری و استمرار این برنامه‌ها
  - رفع هر گونه نقص، ایراد و کمبود این نهادها اعم از دولتی و غیر دولتی کمک بزرگی به تعامل مناسب نیروی انتظامی با سایر نهادها می‌کند.
  - استفاده از نیروهای مردمی و جلب مشارکت آنان در حفظ نظم و امنیت
  - ایجاد کمیته‌های مشورتی شهروندان در ادارات پلیس یا کلانتری‌ها در سطح شهر یا محله
  - با تاسیس و به‌کارگیری پلیس محلی با همکاری شهروندان داوطلب، مردم را در زمینه پیشگیری از جرم توجیه و از روش‌های مختلف آن آگاه کرده و از این طریق نظم را در منطقه برقرار می‌نمایند.

منابع

- ابراهیمی، م. (۱۳۹۱). **رویکرد چندنهادی به پیشگیری از جرایم مواد مخدر و روان‌گردان با تاکید بر عملکرد ستاد مبارزه با مواد مخدر**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- احمدی، ح؛ و دیگری. (۱۳۹۰). اعتماد اجتماعی، رضایت از پلیس و احساس امنیت، (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شیراز). **مجموعه مقالات همایش علمی استان فارس، نظم و امنیت شیراز**. انتشارات تخت جمشید.
- امیرکافی، م. (۱۳۷۸). بررسی احساس امنیت و عوامل موثر بر آن. **فصلنامه تحقیقات علوم اجتماعی ایران**. سال اول، شماره اول، صص ۲۵-۱.
- بوزان، ب. (۱۳۸۸). **مردم؛ دولت‌ها، ترس**. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیکر، ت. (۱۳۹۲). **نحوه انجام تحقیقات اجتماعی**. ترجمه: ه. نایی. تهران: نشر نی. چاپ ششم.
- پورمؤذن، ع. (۱۳۸۹). بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها. **فصلنامه نظم و امنیت انتظامی**. شماره سوم، ص ۱۰۱.
- تاجران، ع؛ و دیگری. (۱۳۸۸). بررسی تاثیر عملکرد پلیس بر احساس امنیت شهروندان تهرانی. **فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی**. سال چهارم، شماره چهارم، صص ۵۶۵-۵۶۴.
- چلبی، م. (۱۳۸۵). **طرف یک نظریه عمومی کژرفتاری اجتماعی**. تهران: نشر نی.
- حسینی مقدم، ع؛ و دیگری. (۱۳۸۸). بررسی محدودیت‌های اجرایی پلیس در پیشگیری انتظامی از جرم، (مطالعه موردی کلانتری‌های شهرستان کرج). **فصلنامه علمی- پژوهشی انتظام اجتماعی**. سال اول، شماره چهارم، صص ۹۹-۱۲۶.
- حسینی نثار، م؛ و دیگری. (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت و عوامل موثر با آن در کشور. **چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری**. ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۱، مشهد.
- رجبی پور، م. (۱۳۸۳). راهبرد پیشگیری اجتماعی از جرم، (تعامل پلیس و دانش‌آموزان). **فصلنامه دانش انتظامی**. سال ششم، شماره دوم، ص ۶۹.
- ساروخانی، ب. (۱۳۸۱). **روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی**. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- شاکری، ر. (۱۳۸۱). **پلیس مردم**. تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.
- صفری؛ و دیگری. (۱۳۹۱). **مفهوم‌شناسی امنیت و صنعت**. قزوین: فرماندهی انتظامی استان قزوین، دفتر تحقیقات کاربردی.

- طاهری، ز؛ و دیگری. (۱۳۸۸). رابطه نقش پلیس و احساس امنیت در شهر اصفهان. **پژوهش‌هایی راهبردی امنیت و نظم اجتماعی**. سال اول، شماره اول، صص ۲۱-۳۸.
- عباچی، م. (۱۳۸۷). مبانی و مقدمات تدوین برنامه ملی پیشگیری از جرم در ایران. **فصلنامه مطالعات و پیشگیری از جرم**. سال سوم، شماره نهم، ناشر: نشریه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی.
- کامرون، م؛ و دیگری. (۱۹۸۰). پیشگیری از جرم از طریق ورزش و فعالیت‌های جسمانی. **فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم**. سال اول، شماره اول، ناشر: **نشریه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی**.
- کلانتری، ک. (۱۳۸۸). گونه‌های عمومی پیشگیری از جرم. **فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم**. سال چهارم، شماره دهم.
- کلاهیجان، م. (۱۳۸۲). راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی. **مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی معاونت اجتماعی ناجا**. تهران: گلپونه.
- گسن، ر. (۱۳۸۸). **جرم‌شناسی نظری**. ترجمه: م، کی‌نیا. تهران: انتشارات فروزش. ویرایش اول، چاپ چهارم.
- گیدنز، آ. (۱۳۸۲). **نظریه‌های جامعه‌شناسی**. ترجمه: م، صبوری. تهران: انتشارات سمت.
- محمدنسل، غ. (۱۳۸۸). امنیت انسانی، پلیس و پیشگیری از جرم. **مجموعه مقاله‌های همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا**. دانشگاه بیرجند.
- نجفی ابرندآبادی، ع. (۱۳۸۳). **مباحثی در علوم جنایی**. تقریرات درس جرم‌شناسی مقاطع دکتری و کارشناسی‌ارشد. مجموعه دوجلدی به کوشش شهرام ابراهیمی.
- نصری، غ. (۱۳۸۱). معنا و ارکان جامعه‌شناسی امنیت. **نشریه تحقیقات استراتژیک**. شماره ۲۶، صص ۱۱۴.
- Ekholm, P. (1997). Gearing up Against Crime: a Dynamic Framework to Help Designers Keep up with the Adaptive Criminal in a Changing World. **International Journal of Risk, Security and Crime Prevention**. P. 2.
- Sherman, L. & et al. (2002). **Evidence-Based Crime Prevention**. Rutledge Publication, London, U.K.